

BERETI GÁBOR

Magánvilág és tágasság Nyirán Ferenc: Apróságok kicsiny tárháza

Ha a tanulás folyamatában az ismétlés a tudás anyja, akkor a nyelvanyagú művek létrehozása során a fogalmazás pontossága az esztétikai érték egyik elengedhetetlen feltétele. Nyirán Ferenc *Apróságok kicsiny tárháza* című kötetében a pontosság több válfajával, változatával is találkozhatunk. Mint ahogy az már a tartalomjegyzék felosztásából is kitűnik, szerzőnk kötetében gondosan, mértani pontossággal rendezte el könyve egymáshoz ikerhasonlatosságú ciklusait, mégpedig úgy, hogy mind a négy ciklus tizenkét verset tartalmazzon. Épp olyan gondossággal és pontossággal, ahogyan munkáinak többségében fogalmaz. E körülmény egyfelől költészetének ereje, hiszen példaadó, ahogy a narráció során a legördülő szövegek zárlatában a „csattanó” funkcióját bevonja az esztétikumképzés aktusába, másfelől azonban, mivel szerzőnk is az utómodernitás utáni beszédmód metaforaszegény változatának a művelője, ezért pontossága olykor „pontossággá” válva, az értelemképzés *liraisága* ellen hat. Merthogy így a szövegnek ez a fajta prózaivá mérséklése gyakran csupán a történés környezetének bemutatásában, leltárszerű ábrázolásában merül ki.

Ahogy azt a *reggeli* című opus is példázza: „háromperces lágytojást főztem reggelire / a felforrt vízbe előbb kávéskanálnyi sót / szórtam, s csak utána tettem a két tojást / a vízbe közben főtt a teának való is / pirult az endékás grilllezőben a félbevágott / zsemle” [...] „nem / állítottam be a mobilomon az időzítést / inkább fejben számoltam erősen koncentrálni / mert volt hogy mégis korán vettem ki a tojásokat”. De hát miért is állnánk ellent az irónia csábításának, hiszen a verselés ilyen trendi, mondhatnám szimplifikáló változata a szöveg hasonlóan „trendi”, *tudáskereső* elemzését kívánja meg: itt az önreferenciális modalitás pontos olvasati rögzítése érdekében felmerül egy megkerülhetetlen gasztro-esztétikai kérdés, amire a szöveg egyéb vonatkozásai sem derítenek fényt, vajh miért is

kell a lágytojás felforrít vízébe egy kávéskanálnyi sót szórni? Ami pedig a textus másodlagos, rejtett jelentéshordozó szféráját illeti, hogy folytassuk ironikus beszúrásunkat, felhívjuk az olvasó figyelmét az endékás grillező és a mobiltelefon közötti viszonyra. Hiszen nyilvánvaló az ezek közti hasonlóságot, harminc évnyi korkülönbség. Ami a grillező fitt, vagy legalábbis még működőképes állapotát tekintve egyértelműen az endékás grillező járára billenti a mérleget.

Mint ahogy már utaltam is rá, gyakran él a „csattanó”, az értelemmódosító végszó kínálta lehetőséggel. De, ahogy a fiáról szóló alábbi két idézetből is láthatjuk, nem mindig azonos hatásfokkal. „*reggel ha a fürdőszoba / foglalt volt szüleim / hálóján át jutottam el / a vécére – nem szerettem / a szellőztetés előtti / elhasznált levegőt / az öregszagot [...] most hússzal vagyok / több mint ők akkor / a fiam tizenhat / / nagyon rendes tisztteletudó ... reggel amikor / bejött a szobámba / s zokenit boxeralsót vett elő [...] összesöpörte az eltört poharat / feltörölte a kiömlött / sört megigazította a könyvespolcot / visszarakta a lesodort / könyveket vajon / érezte-e a becsukott / spaletták mögött / azt a szagot*” (Reggeli kérdés). Itt még csak hatásos, másutt ugyanez a technika minden bizonynyal a jelentésképzés súlyából adódóan pedig már telitalálatként hat. „*tapintatos fiatalember volt / miután átadta a szertartásához / járó papírokat visszavonult hogy / magunkra maradhassunk pár / percre de nem tudtunk mit / kezdeni az időnkkel [...] mert mit is tehet ilyenkor / az ember egy márvány- / tartállyal a kezében csak / álltunk zavartan most / forduljak oda a fiamhoz / adjam át neki a tárgyat vajon tisz / évesen felfogja-e a gyorsan / jött változást hogy tessék / itt van édesanyád.*” (28).

Bizonyára az ábrázolási módok változatossá tétele érdekében néhány opus erejéig a roncsolt szöveg technikájával is él. „*már nem lenni beléd én szerelmes / már nem kelni álomból véled én / vanni vége idő mi gyötrelmes / már nem szívát engem te vélemény*” (basszus!). Vagy: „*Ma megint érni össze kéék szemünk / Tekintet nem simogatni lágyan / Magunkban mondani ki mit nem merünk / Meg persze képzelni úgy el az ágyban*” (Ma megint). Ez kétségtelenül a kötet egyik színfoltja, hiszen a lehetőség, a szövegalkatás illetően módja akár a szípkarkázóan szellemes kivitelezésére is alkalmat ad, még akkor is, ha esetünkben az ötlet nyelvi kibontása a szófordulatok kellő variabilitásának hiánya miatt, úgy érzem, némileg el is marad a benne rejlő távlatoktól. Pedig az elmúlt évtizedekben a posztmodern líra, élve az ironia eszközével, épp ezen a téren bizonyult a legtermékenyebbnek. Elég, ha csak Parti Nagy Lajos munkásságára emlékeztetek.

A címadó ciklus az egy- vagy a hosszúmondatos versek ciklusa. A csupán számokkal jelölt, ám a sorrendiséget nem követő verscímekekből arra

következtethetünk, hogy az itt olvasható anyag egy bővebb gyűjteményből származhat. A hosszúmondatos technikának gazdag hagyománya van irodalmunkban. Ebben a körben az elődök egyik kétségtelenül legkiemelkedőbb alakjaként Juhász Ferencet tartjuk számon, de ha a magyar líra mai, prózába hajló változatára gondolunk, ami nyilván közelebb áll szerzőnk éthoszához, akkor akár Esterházy Péterre is emlékeztethetünk. Ezúttal Nyirán Ferenc csatlakozik a klubhoz.

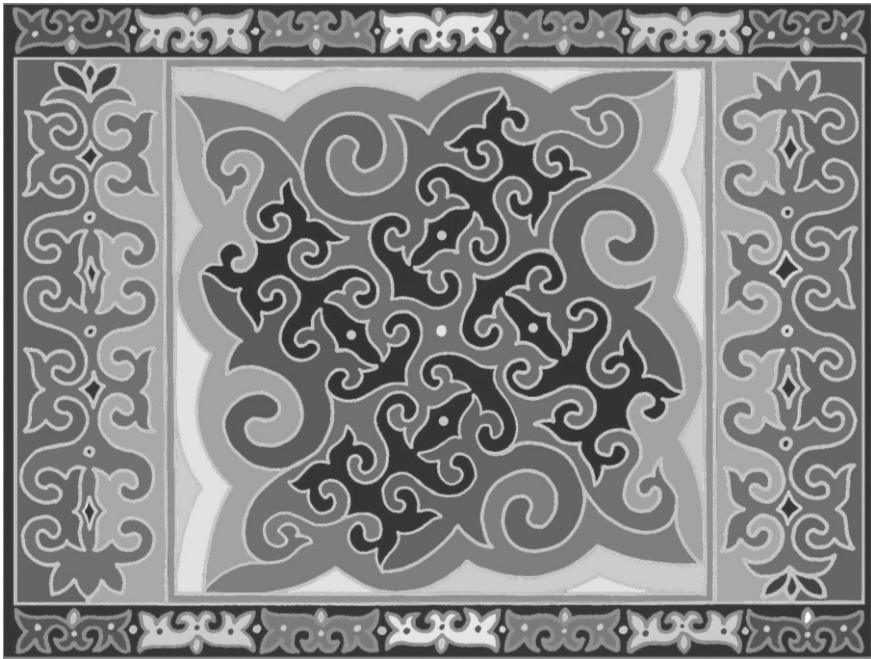
Szerzőnk töredékes vagy zárványjellegű opusai, de még a hagyományos formákat követők többsége is, a narráció tömszerű alakzatait követik, s történeteinek tér- és idősíks-változásai rendre az egyszerűsítő, a szubjektumhoz kötő sémákat reprodukálják. Ritkán jutnak el az asszociatív jellegű jelentésképzés látomásosságáig. Pedig Nyirán Ferencet adottságai és tehetsége többre predesztinálják, semhogy csupán trendszövegek szerzője legyen. Bizonyosság erre kötetének témagazdag s nyelvében is sokszínű első ciklusa. Itt ablakot nyit a szerelmi hányattatásain túli, az én és a másik viszonyhálózatának horizontját meghaladó élettörténetére, arra, hogy korát tekintve ő a '68-as nemzedék tagja, akinek a szocializációja az akkori eseményekhez kötődik, s akinek a szocializációja az akkori lázadások élményéből táplálkozik. Kilép a magánvilág kamarajellegű tárházából, s mer és képes a tágasság stiláris magasságába emelkedni. Ahogy ezt az alábbi, csokornyai idézet is mutatja: „*eltűnt nyarak, nevetések, korszók csilingelése / száll felém az alkonyati levegőben / és zeneszót sodor a vízszagú szél: / «my sweet Lady Jane, when I see you again ...» / aztán feldübörög A tizenkilencedik idegösszeroppadás*” (Nyár, nosztalgia). „*Pier Paolo Pasolini a párizsi / Opera előcsarnokában*” [...] „*talán épp akkor álltam sorba / a Filmmúzeum előtt, hogy másodszor is / megnézzem a Teorémát*” [...] „*jó volt róla beszélgetni a Zöld Hordóban, / abonnan rendszerint a Berda kocsmába / vonultunk át némi zsíros kenyérré és / pár korszó sörre, s ha szerencsénk volt, / Ladányit is ott találtuk*”. (Utolsó tantétel).

Itt jegyzem meg, hogy a múlt század hetvenes éveiben kezdődő, a modernitás felbomlását és az új, a globalizálódó, s immár a nyolcvanas években definiálhatóan is globális világállapotot eredményező folyamat a kultúra területén egyértelműen a modernitáshoz kötődő művészi prezentáció tagadásából nyeri, nyerte dinamizmusát. Ahogy az a fenti idézetekből is kiérződött. A posztmodern ebben a tekintetben a globalizáció marketingigényének megfelelő azon összefoglaló irányzat, amely az egyénitől a közösségi tudatformálásra törekvésig az „ellenállás” értelmében vett ismerethordozó médiumként hatja át a kultúra legkülönbözőbb területeit. Ám az „ellenállás” érzületének marketingigényeket szolgáló volta magára a

posztmodern törekvésekre vet árnyat. Az ebben rejlő ellentmondás azonban mind az alkotók, mind a befogadók számára gyakran rejtve marad(t).

Szerzőnk első ciklusbeli verseit épp az teszi érdekessé, hogy rendre meghaladják a manapság oly divatos, egyneműsítő sémákat. Amiket később persze maga is átvesz. Ezért érzem úgy, hogy mint költészetének valódi tétje, Nyirán Ferenc számára az elkövetkezőkben mintegy megoldandó feladatként adódik majd személyes emlékezethagyományának újragondolása és poézisbeli újraértékelése.

(Műút Kiadó, Miskolc, 2016)

Ispán Tibor: Sárkánycsikós 1.

SZERZŐINKRŐL

- ABAFÁY-DEÁK CSILLAG (1949, Marosvásárhely) író, művészeti író. Kolozsváron szerzett bölcsészdiplomát, a müncheni egyetem pszichológia szakán diplomázott. 1992 óta él Budapesten. Prózát és kortárs képzőművészetről szóló esszéket publikál. 2015-ben látott napvilágot *Kötött pálya* című novelláskötete (Parnasszus Kiadó).
- BAJCZÁRNÉ GYENES ERZSÉBET (1971, Salgótarján) tanár, irodalomtörténész, tánc- és drámapedagógus. Magyar-összehasonlító irodalomtörténet-török szakon végzett az ELTE-n. A Salgótarjáni Madách Imre Gimnáziumban tanít 1996 óta.
- BAKOS GÁBOR (1981, Salgótarján) film- és művészettörténész. Kutatási területei: Gaál István életműve; film és képzőművészet interdiszciplináris kapcsolata a magyar művészetben; modernizmus-posztmodern kapcsolata a magyar filmtörténetben. Jelentős folyóiratokban és tanulmánykötetekben jelennek meg filmekkel kapcsolatos írásai.
- BENE ZOLTÁN (1973, Kecskemét) író. A Madách Irodalmi Társaság elnöke, a *Szeged* folyóirat főszerkesztője, a Magyar Írószövetség Csongrád Megyei Írócsoportjának elnöke. Jelentősebb díjai: Fehér Klára irodalmi díj (2006), Teleki Pál Érdemérem (2013), Kölcsey-érem (2014). Tanulmánykötete, több novelláskönyve és regénye jelent meg.
- BERETI GÁBOR (1948, Miskolc) író, költő, kritikus. Évtizedekig könyvtárosként dolgozott. Szerepelt antológiákban, novellás- és verseskötete jelent meg. A Magyar Írószövetség tagja.
- BIRÓ ERIKA (1987, Békéscsaba) sokszorosító grafikus, rajz- és angoltanár. Jelenleg Budapesten él. Folyóiratokban, antológiákban közlik írásait. *Csendkirály* című önálló kötete 2011-ben jelent meg. Az Országos Mécs László Irodalmi Társaság pályázatán 2016-ban 1. helyezést ért el.
- BÓDI TÓTH ELEMÉR (1940, Vasszilvág) Madách-, Magyar Lajos- és Pro Arte-díjas költő, újságíró. 1963 végén került Salgótarjánba a megyei napilap szerkesztőségébe, ahol 2009-ig dolgozott kulturális újságíróként, rovatvezetőként, szerkesztőként. Első versét 1956-ban publikálta, négy líra- és két prózaskötete látott napvilágot. Munkásságáról számos publikáció jelent meg. A Dukay Nagy Ádám által készített interjú a Palócföld a 2003/3. számában tette közzé.
- BOZÓ GYULA, DR. (1937, Bocsárlapujtő) nyugalmazott magyar-történelem szakos tanár. Salgótarjánban él. A Madách-hagyomány Ápoló Egyesület tagja. Publikációi (könyvei, cikkei) többnyire helytörténeti munkák (témái: a mai Karancslapujtő, a Madách Imre Gimnázium története, Mocsáry Antal, Ravasz István, Gerelyes Endre élete, munkássága).
- CSONGRÁDY BÉLA, DR. (1941, Hatvan) Madách-díjas közíró, szerkesztő, középiskolai tanár. A Nógrád Megyei Hírlapnak 1996-tól 2002-ig

- volt a felelős szerkesztője. Évek óta szerkeszti a napilap Kultúra rovatát. A Madách-hagyomány Ápoló Egyesület elnöke, több ciklus óta tagja a TIT országos elnökségének.
- DÖME BARBARA (1973, Debrecen) író, újságíró, szerkesztő. Budapesten él. Novelláit számos folyóirat és antológia közli. Eddig négy önálló kötete jelent meg, szépirodalmi és riportkötetek. Újságírói munkáját 2011-ben Magyar Toleranciadíjjal ismerték el. A Magyar Újságírók Szövetségének tagja.
- ERDŐS ISTVÁN (1939, Hernádnémeti) író. Tanárnak, népművelőnek jött a debreceni egyetemről Salgótarjánba. A Palócföld, a Napjaink, a Népszava, a Valóság, a Kapu közölte legfontosabb írásait. Játékfilmet, mesejátékot írt a televíziónak. A *Párkányjárás* című kötete után *Nagyoroszi, Messze kéklík a Duna* címmel jelentek meg könyvei. Madách-díjas. Romakutatóként Eöt-vös-életműdíjjal tüntették ki.
- KELE SZABÓ ÁGNES (1962, Salgótarján) grafikus, tanár, vizuális kultúra szaktanácsadó. A Madách Imre Gimnázium Fayl Frigyes Galériájának alapítója, a Nógrád Megyei Önkormányzat galériájának kiállítás-rendezője. Grafikai egyéni és csoportos kiállításokon láthatók.
- KIS DOMOKOS DÁNIEL, DR. (1968, Budapest) történész. Kutatási területe: a Rákóczi-szabadságharc, bujdosás, naplók, naplóírók, a 18–19. századi magyar történelem, a pestis története, zenetörténet, protestáns egyháztörténet. 2010-től a Magyar Református Presbiteri Szövetség, a *Presbíter* lapjának szerkesztőségi tagja.
- LANGSTADLER KÁLMÁN (1991, Budapest) mérnök. Versei internetes lapokban jelentek meg (*Art'húr, Litera-Túra*).
- MADÁCSY PIROSKA, DR. (1942, Szeged) magyar-francia szakos középiskolai tanár, tanszékvezető főiskolai tanár, irodalomtörténész. Fő kutatási területe a 19. és 20. század eleji magyar-francia irodalmi és kulturális kapcsolatok. Eddig több mint 90 tanulmánya, és 6 önálló könyve jelent meg magyar és francia nyelven. Tudományos és szakmai-közéleti tevékenységének elismeréséül több díja mellett Miniszteri Dicséretben részesült.
- ORAVECZ PÉTER (1977, Budapest) költő, műfordító, újságíró, gitárművész, zeneszerző, a *Szabad Gondolat* folyóirat felelős szerkesztője. Könyvkötő és könyvkereskedő képesítést szerzett, majd magyar szakon végzett az ELTE-n. Szerkesztő-műsorvezetőként dolgozott a Magyar Rádió művészeti főszerkesztőségében.
- ORAVECZ TIBOR (1959, Salgótarján) költő. Középkorú korától ír verseket. Az akkori Palócföld irodalmiszellemi életében telt ifjúkora. Jelenleg Nagytarcsán él.
- PETRŐCZI ÉVA, DR. (1951, Pécs) József Attila-díjas költő, író, műfordító, irodalomtörténész, publicista. A Károli Gáspár Református Egyetem Puritanizmuskutató Intézetének vezetőjeként ment nyugdíjba. 16 verseskötete, 4 prózakötete, 2 gyermekkönyve, 12 tudományos kötete és 6 műfordításkötete jelent meg, ezen kívül számos bel- és külföldi antológia és folyóirat szereplője. Több külföldi egyetem vendégtanára volt. Főbb dí-

jai: a Magyar Rádió Nívódíja (2005), a Protestáns Újságírók Szövetségének Rát Mátyás életműdíja (2014).

SAITOS LAJOS (1947, Soponya) költő, szerkesztő. Írásait napi-, hetilapok, irodalmi folyóiratok közlik. Eddig 13 önálló kötete jelent meg. A 2018. évi könyvhéten két új kötetét vehették kézbe az olvasók (*Saitos Lajos legszebb versei; A tizenegyedik parancsolat*).

SARLÓ BÉLA ANDOR (1947, Baglyasalja) üzemmérnök, közgazdász, Salgótarján Pro Urbe-díjasa. Több városi alapítvány, civil szervezet kezdeményezője. A 2010-ben megalakított Öblösüveggyártás Hagyományápoló Egyesület elnöke.

SULYOK LÁSZLÓ (1944, Nagybátony) magyar-történelem szakos középiskolai tanár, kulturális újságíró. A Magyar Politikai Foglyok Szövetsége Nógrád Megyei Szervezetének elnökhelyettese. Több Nógrád megyei napilap főszerkesztője volt. Első könyve, a *Recskei rabszolgák* 1990-ben jelent meg, melyet további hat kötet követett. Írásai többnyire a kommunista diktatúra számkivetettjeinek sorsáról szólnak. Díjai: Bányaterenyéért Díj (2001), Salgótarjánért emlékérem (2007), Nógrád Megyéért Díj (2018).

SZENTJÁNOSI CSABA (1965, Budapest) költő. Eddig két önálló verseskötete látott napvilágot (*Vers a versben*, 2003; *A falu bolondja*, 2018). Folyóiratokban publikál. A Rákoske-

resztúri Református Gyülekezet elhívott tagja, elhivatott szolgáloja.

ZENTAI LÁSZLÓ, DR. (1950, Sopron) költő, író, a Soproni Füzetek főszerkesztője, nyugalmazott kormányzati főtisztviselő, a Parlament Népjóléti Kabinetjének főtanácsadója, nyugdíj-szakértő. 2010 és 2016 között a Parlament Nyugdíjbiztosítási Ellenőrzési Testületének tagja. 1968 óta publikál szépirodalmi írásokat és szakmai cikkeket, tanulmányokat. Legutóbbi kötete: *Fel a hatodikra* (2018).

ZSEBŐK CSABA (1974, Budapest) történész. Kelet-európai történelem szakterületen doktori címet szerzett. A WSUF-en tanszékvezető docens, az MTA–BTA Bolgár-Magyar Történész Vegyes Bizottság tagja, a NEB külsős kutatója. Versei napvilágot láttak hazai, határon túli és nyugati magyar folyóiratokban, illetve antológiában, évkönyvben. Kötetek: *Sejtjeidben élnék* (2011), *Végtelenjeinken hajóznak* (2017).

Képzőművészet:

ISPÁN TIBOR (1956, Salgótarján) rajztanár, az Eszterházy Károly Tanárképző Főiskolán diplomázott. Munkahelye a SÁI Beszterce-lakótelepi Tagiskolája. Ismereteit alkotótáborokban bővítette, elvégezte a Magyar Hagyomány Műhely szabad-iskolát. Tagja a Balassi Bálint Asztaltársaságnak, csoportos és egyéni kiállítások résztvevője.

Lapszámunk borítóján és belső oldalain Ispán Tibor alkotásai láthatók.

A borító a *Jurtabegy* című festménye felhasználásával készült.

A belső borítóoldalak közül az elsón a *Fényviselő*,
a hátsó belső borítóoldalon a *Hagyatékek* című képét közöljük.

A Fürjesi Csabával készült interjút a 23. Ceredi Nemzetközi
Kortárs Művésztelep alkotásai illusztrálják.

Főszerkesztő:
DR. GRÉCZI-ZSOLDOS ENIKŐ

Főmunkatárs:
DR. CSONGRÁDY BÉLA
NAGY PÁL (Párizs)

Szerkesztő:
SZÁVAI ATTILA

Fenntartó:
Salgótarján Megyei Jogú Város
Önkormányzata

Támogatók:

Nemzeti Kulturális Alap

Képzőművészeti szakértő:
KELE SZABÓ ÁGNES

SKUCZI NÁNDOR,
a Nógrád Megyei Közgyűlés
elnöke

Borítótervező:
RÁDULY CSABA

Tördelőszerkesztő:
HERNÁDINÉ BAKOS
MARIANNA

Médiapartnerünk:
NÓGRÁD MEGYEI HÍRLAP

Készült
a Polar Stúdióban (Salgótarján)

Kiadja: Balassi Bálint Megyei Könyvtár (3100 Salgótarján, Kassai sor 2.)
Felelős kiadó: MOLNÁR ÉVA igazgató

Alapító:
Nógrád Megyei Önkormányzat Közgyűlése

A lap díjai:

Nógrád Megye Madách-díja

Salgótarján Pro Urbe-díja

Nógrád Megyei Értéktár „Nógrádikum”

Levélcím: 3101 Salgótarján, Pf. 18. ♦ Telefon: 32/521–560 ♦ Fax: 32/521–555
Internet: www.palocfold.wordpress.com ♦ Elektronikus cím: palocfold@bbmk.hu
Terjeszti a Magyar Lapterjesztő Zrt. (LAPKER) ♦ Egy szám ára: 500,- Ft ♦
Előfizethető a Balassi Bálint Megyei Könyvtárban és az elérhetőségeinken.
A Palócföld Könyvek sorozatban megjelent könyvek ugyanítt megrendelhetők. ♦
Kéziratokat és rajzokat megőrizzük, de nem küldünk vissza.

ISSN 0555-8867 ♦ INDEX 25925

Palócföld

IRODALMI, MŰVÉSZETI, KÖZLETTI FOLYÓIRAT

9 770555 886008

18003

Ára: 500 Ft